

# ‘Preventieplan Kindermishandeling’

## Preventie Kindermishandeling IJsselland

---

### Aanleiding

Landelijk onderzoek toont aan dat er bij 3,4 procent van de kinderen sprake is van kindermishandeling. Landelijk gaat het dan jaarlijks om 117.000 jongeren tot 18 jaar, wat omgerekend betekent dat circa 4000 jongeren in onze regio mishandeld worden. Het kan daarbij gaan om fysieke mishandeling, seksuele mishandeling, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Zowel de aantallen als de ernstige gevolgen van kindermishandeling tonen aan dat het belang om hier aandacht voor te hebben groot is.

In 2014 is de Regiovisie Huiselijk Geweld IJsselland inclusief kindermishandeling geschreven. Deze visie formuleert onder meer als ambitie om kinderen binnen huiselijk geweld centraal te stellen. Het inzetten om zo veel mogelijk kindermishandeling te voorkomen is daar een belangrijk aspect van. In de regio IJsselland zijn we daarom gestart met een inventarisatie van de situatie per gemeente. Met deze resultaten zijn in de gemeenten in de regio bijeenkomsten georganiseerd met diverse partijen om in gesprek te gaan over hoe in de gemeenten de preventie van kindermishandeling verder vorm kan krijgen. Op basis van deze lokale plannen is dit regionale preventieplan samengesteld.

In dit preventieplan voor de regio IJsselland staan de punten opgenomen waar de regio mee aan de slag gaat. Dit zijn punten die in veel van de gemeenten nog aandacht vragen. De uitwerking van de punten is onderdeel van het preventieve beleid van de verschillende gemeenten, al dan niet aangevuld met lokale initiatieven. Op grond van hun verantwoordelijkheid voor lokaal preventief beleid geven alle gemeenten in de regio hun preventief beleid gericht op het voorkomen en verminderen van kindermishandeling vorm.

### Algemene preventie en voorlichting

#### *Publieksvoorlichting*

Het blijkt dat nog veel te winnen is als het gaat om bewustwording en kennis over kindermishandeling bij het brede publiek. Ook het herkennen van signalen en naar aanleiding hiervan actie ondernemen is van groot belang. Ook de adviesfunctie van Veilig Thuis IJsselland moet meer onder de aandacht worden gebracht als een geschikte manier voor overleg over wat in een specifieke situatie een goede volgende stap is. Dat hoeft niet altijd te resulteren in een daadwerkelijke melding bij Veilig Thuis IJsselland.

#### **Agendapunt 1**

Publieksvoorlichting wordt al uitgevoerd en zal in ieder geval in 2017 en 2018 worden doorgezet. Regelmatige aandacht in huis aan huis bladen en bij relevante gelegenheden wordt aangesloten met (kleine) acties. In de week van de kindermishandeling in november worden specifieke acties ondernomen in de regio.

Rol gemeenten: samenwerken met Veilig Thuis IJsselland, Kadera en JBOV; zorgen voor plaatsing informatie in media.

### *Opvoedingsondersteuning*

Kindermishandeling ontstaat veelal niet van de ene op de andere dag. Als een gezin gedurende langere tijd of steeds meer met verzwarende omstandigheden te maken krijgt geeft dat een toenemende druk op het gezin. Ouders verliezen de greep op het eigen functioneren en de greep op de opvoeding. Kindermishandeling kan daar een gevolg van zijn. Belangrijk is het om optimale condities te scheppen voor de opvoeding en ontwikkeling van kinderen, aangevuld met voorlichting en voor iedereen beschikbare opvoedingsondersteuning.<sup>1</sup> Daarbij is het goed om in ieder geval een passend aanbod te realiseren voor gezinnen waarbij er sprake is van een verhoogd risico. Ook aandacht voor opvoeding in programma's als VVE heeft een grote toegevoegde waarde in het voorkomen van opvoedingsproblemen en kindermishandeling..

Specifieke aandacht voor (preventie van) kindermishandeling is binnen deze programma's voor opvoedingsondersteuning goed mogelijk, maar niet altijd vanzelfsprekend. Meer intensieve programma's van opvoedingsondersteuning zijn bijvoorbeeld Home Start, Stevig Ouderschap, Spoedzorg (Family's First), IOG en Triple P.

#### **Agendapunt 2**

Gemeenten geven passend bij de lokale situatie invulling aan een toegankelijk en beschikbaar aanbod van opvoedingsondersteuning vanuit het principe 'positief opvoeden', van licht naar zwaar.

Rol gemeenten: verantwoordelijk

### *Voorlichting 'shaken baby syndroom'*

Voorlichting over het voorkomen van het Shaken Baby Syndroom kan gegeven worden door beroepskrachten die in de periode rond en na de geboorte van een kind contact hebben met ouders, zoals verloskundigen, kraamverzorgenden en jeugdverpleegkundigen. In Nederland zijn de in internationaal verband effectief gebleken voorlichtingsprogramma's door TNO vertaald en omgezet naar een Nederlands voorlichtingsproduct. Voor ouders is foldermateriaal en een dvd ontwikkeld die door ouders bekeken kan worden met de kraamzorgmedewerker. Voor de professionals is een training en een online module ontwikkeld, die hen leert hoe zij effectief voorlichting kunnen geven.

#### **Agendapunt 3**

De organisaties voor jeugdgezondheidszorg en kraamzorg in onze regio worden nadrukkelijk gevraagd in hun contacten met alle ouders voorlichting te geven over het 'shaken baby syndroom'. Zorgdragen voor goede samenwerkingsafspraken waarin duidelijk is wie de voorlichting geeft en welke interventiemogelijkheden er zijn voor gezinnen die meer ondersteuning nodig hebben.

Rol gemeenten: opdracht geven aan Jeugdgezondheidszorg voor goede afstemming met kraamzorg

---

<sup>1</sup> Uit: Het bestrijden van kindermishandeling, Jo Hermanns. NJI.

## **Selectieve preventie**

### *Specifieke preventieprogramma voor gezinnen waar sprake is van verhoogd risico*

Een intensief en specifiek programma als er sprake is van een verhoogd risico op ernstige opvoedproblemen en kindermishandeling is het programma Voorzorg. Voorzorg is een bewezen effectief programma (NJI databank) voor de begeleiding van aanstaande moeder/ouders met een hoog risico op kindermishandeling. Het programma wordt gedurende de zwangerschap en de eerste maanden daarna uitgevoerd en voorziet in intensieve begeleiding. Het programma wordt in Zwolle op dit moment uitgevoerd door Icare. In enkele gemeenten is er belangstelling om dit programma ook uit te voeren.

#### **Agendapunt 4**

Het programma 'Voorzorg' breder in de gemeenten in de regio beschikbaar stellen. Dit wordt vanuit het gezondheidsbeleid van gemeenten opgepakt.

Rol gemeenten: afspraken maken met Jeugd Gezondheids Zorg.

### *Psycho-educatie na huiselijk geweld*

Ongeveer 40 procent van de kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld ondervindt daarvan ernstige schade, vergelijkbaar met de gevolgen voor kinderen die zelf direct slachtoffer zijn van mishandeling. Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld hebben meer kans om als volwassene slachtoffer of pleger te worden van huiselijk geweld waaronder kindermishandeling. Het is daarom belangrijk dat aan alle mishandelde kinderen psycho-educatie (preventieve groepscursussen) wordt aangeboden. Kinderen die aan een psycho-educatieve cursus meedoen vertonen na afloop minder emotionele problemen, gedragsproblemen en posttraumatische stresssymptomen. Zo leren kinderen dat geweld (verbaal of fysiek) niet de juiste manier is om conflicten op te lossen en dat geweld en verwaarlozing geen normaal onderdeel zijn van gezinsrelaties. Ook in onze regio worden groepscursussen voor verschillende leeftijden aangeboden, zoals 'Storm en Spetters' en 'Let op de kleintjes'.

#### **Agendapunt 5**

De samenwerkingsafspraken verbeteren om er voor te zorgen dat zo veel mogelijk kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling deelnemen aan groepscursussen psycho-educatie.

Rol gemeenten: via wijk/zorgteams stimuleren dat zo veel mogelijk kinderen deelnemen.

## Vroeg signaleren en handelen

### *Prenatale screening*

Systematische screening op hoog-risico situaties voor kindermishandeling tijdens de zwangerschap, waaronder middelengebruik en partnergeweld. Met systematisch screenen wordt bedoeld: het gebruikmaken van een gespreksprotocol of screeningsinstrument. Bij verloskundigen in onze regio is meer aandacht gekomen voor screenen tijdens en vlak na de zwangerschap. Veel verloskundigen hebben hier aandacht voor. Er wordt landelijk een specifiek screeningsinstrument ontwikkeld.

#### **Agendapunt 6**

Bevorderen dat verloskundigen die werkzaam zijn in de gemeenten in de regio systematisch screenen op hoog-risico situaties voor kindermishandeling. Daarbij is het van belang dat goed doorverwezen kan worden naar lokale en/of in de wijk beschikbaar aanbod voor passende interventies.

Rol gemeenten: in gesprek gaan met (vereniging van verloskundigen).

### *Systematisch screenen op kindermishandeling*

Om signalen op te vangen gaat een ouder-kind professional vaak (voornamelijk) af op een 'niet-pluisgevoel'. Met een gevalideerd screeningsinstrument of gespreksprotocol kunnen signalen eerder en beter opgespoord worden. In de meeste gemeenten vindt geen structurele risicotaxatie plaats op kindermishandeling aan de hand van een screeningsinstrument. Mede door de decentralisaties en de realisatie van Veilig Thuis IJsselland zal de deskundigheid rond screening van kindermishandeling in de toekomst ook lokaal vergroot moeten worden. Het hanteren van een goed instrument is daarbij een belangrijke voorwaarde.

#### **Agendapunt 7**

Invoeren van een structureel screeningsinstrument om de risico's op kindermishandeling en onveiligheid te signaleren. Een voorbeeld hiervan is LIRIK (Licht instrument Risicotaxatie Kindermishandeling.) of CARE-NL

Rol gemeenten: invoeren van een screeningsinstrument.

### *Signaleren van opvoedproblemen en risico op kindermishandeling*

Onderzoek wijst uit dat het risico op kindermishandeling zeer sterk toeneemt als het aantal risicofactoren dat zich voordoet toeneemt of groot is. Het gaat dan vooral om de opeenstapeling van factoren en niet zo zeer welke dat zijn. Vaak ontwikkelt kindermishandeling zich in een jarenlang proces. Ouders raken steeds meer de grip op de opvoeding van hun kind kwijt en zijn geleidelijk steeds minder in staat hun pedagogische verantwoordelijkheden waar te maken. De signaleringsfunctie van professionals die te maken hebben met ouders en/of kinderen is geformaliseerd in de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Daaronder valt ook de Kind-check voor instellingen die volwassen cliënten begeleiden of behandelen. De organisaties zijn verplicht om te zien of er kinderen in het gezin zijn en daarbij expliciet te denken aan de veiligheid van deze kinderen.

#### **Agendapunt 8**

Stimuleren dat professionals die met ouders en kinderen in hun werk te maken hebben geschoold zijn in zowel het signaleren van kindermishandeling als het kunnen handelen als zij signalen opvangen. Verschillende sectoren, zoals scholen, huisartsen, etc. hebben hun eigen (financiële) verantwoordelijkheid om hun deskundigheid op peil te houden.

Rol gemeenten: onder de aandacht brengen en stimuleren van scholing van professionals.

### *Aandacht op scholen voor voorlichting en signalering*

Op basis van het aantal kinderen dat in Nederland met een vorm van kindermishandeling te maken heeft zit in elke klas een kind dat mishandeld wordt. Scholen zijn daarmee een belangrijke plek om signalen op te pakken. In de eerste plaats kunnen leerkrachten en de zorgstructuren op scholen kindermishandeling (leren) signaleren. Ook het gesprek er over aangaan, met kinderen en/of ouders, is een punt van aandacht. Daarnaast kunnen de leerlingen zelf via scholen voorgelicht worden of kan er regulier aandacht op school gegeven worden aan dit thema.

Het aantal mishandelde kinderen dat uit zichzelf hulp zoekt én vindt is gering. Uit representatief onderzoek onder jongeren door de Jongeren Taskforce Kindermishandeling blijkt dat 40 procent van de jongeren niet weet bij welke organisatie zij hulp kunnen vragen als ze mishandeld worden. Jongeren zouden het liefst via themalessen op school geïnformeerd worden over kindermishandeling (40 procent). Daarna volgen TV programma's, internet, sociale media en folders.

#### **Agendapunt 9**

Het onderwijs de komende jaren beter in positie brengen om kindermishandeling te signaleren en op basis van signalen actie te ondernemen. Samenwerking tussen het onderwijs en lokale zorgstructuren zo nodig verbeteren. Hierbij zal zo veel mogelijk worden aangesloten bij (lokale) situaties of processen zodat een goede samenhang ontstaat.

Rol gemeenten: in gesprek gaan met het onderwijs en komen tot (verdere) samenwerking.

## **Proces om het preventieplan uit te voeren**

Voor de verschillende agendapunten zijn verschillende acties en interventies nodig. De gemeenten in de regio zijn verantwoordelijk voor het preventieve lokale beleid. Op verschillende manieren zijn gemeenten in de regio IJsselland bezig om invulling te geven aan de preventie van kindermishandeling. Ook binnen dit regionale preventieplan is er ruimte voor lokale inkleuring en keuzes. Voor de uitvoering van de agendapunten wordt een procesvoorstel opgesteld.

## **Tijdpad**

Oktober 2016 Vaststellen preventieplan kindermishandeling IJsselland in Bestuurlijk Overleg.

Eind 2016 – Eind 2018 Uitvoering geven aan het preventieplan.

De volgende agendapunten in het preventieplan zijn geprioriteerd:

Agendapunt 1: publieksvoorlichting, wordt gedurende de gehele periode van de uitwerking van dit preventieplan uitgevoerd.

Agendapunt 7, het invoeren van een screeningsinstrument, om de risico's voor kindermishandeling te signaleren, is geprioriteerd om zo spoedig mogelijk mee te starten. .

De acties in de 'week tegen kindermishandeling' worden ingezet om agendapunten van het preventieplan op te pakken. In november 2016 is de focus van de acties in deze week gericht op agendapunt 9: het verbeteren van de rol en positie van het onderwijs ten aanzien van kindermishandeling.

## **Financiën**

Voor de uitvoering van dit actieplan kan aanvullend aan de lokale inzet van mensen en middelen van alle gemeenten gebruik gemaakt worden van het regionaal budget huiselijk geweld.

Specifiek kan het regionale budget huiselijk geweld ingezet worden voor:

- Publieksvoorlichting
- Implementatie van een screeningsinstrument zoals LIRIK
- Scholing van professionals (naast bijdragen gemeenten of organisaties)
- Aandacht binnen het onderwijs
- Incidentele of implementatiekosten van preventiemaatregelen.
- Bijeenkomsten, inspiratiesessies etc.

Het regionale budget huiselijk geweld dat beschikbaar is voor implementatie van het preventieplan kindermishandeling is voor 2017 en 2018 jaarlijks € 10.000,-.